

Када бих у вези са неким значајним догађајем рекао – све околности треба критички испитати и треба саставити детаљну анализу материјалних доказа, мој став би био поздрављен општим одобравањем. Никоме не би пало на памет да ми оспори право да околности тог догађаја истражујем или да се тим питањем бавим. Али сада замислимо ту исту реченицу, само дискретно проширену, следећим додатком: све околности треба критички испитати и треба саставити детаљну анализу материјалних доказа *у односу на Сребреницу*.

Те исте секунде на мене би се сручио бес безброј установа и „угледних“ појединаца, а можда и тужилаштва. Не само да би ме они једногласно осудили, они би сасвим извесно довели у питање чак и моје ментално стање. Многи од њих отишли би корак даље: оспорили би ми право да питања такве врсте, на такав начин, уопште јавно покрећем.

На Балкану, где поштовање ставова других није уобичајена пракса, а уважавање цивилизованих норми јавног општења налази се на изузетно ниском нивоу, таква реакција била би нормална. Случај који ћемо приказати у балканским оквирима не представља куриозитет. Он је посебан зато што представља покушај пресађивања балканског културолошког корова и правне анархије у једну другу, високо цивилизовану и, у сваком погледу, чак претерано сређену средину.

Пре десетак дана, босанско-херцеговачка секција немачке НВО „Друштво за угрожене народе“ у Швајцарској поднела је тужбу против Дениса Рамелеа и Николаса де Арауха, двојице сарадника опскурног листа [La Nation](#), чији је тираж 4.000 примерака, који излази два пута месечно у подједнако опскурном кантону Вод, близу Лозане. Њихови деликти: они оспоравају “геноцид у Сребреници и убиство више од 8.000 Муслимана”; поричу злочине у концентрационим логорима “које су починили Срби”; доводе у питање цифру “масовних силовања” која су почини, опет, босански Срби; најзад, они знатижељно постављају питање ко стварно стоји иза “гранатирања пијаци у Сарајеву.”
Формални основ за тужбу: члан 261 бис

[ривичног закона Швајцарске](#)

. Фактички основ, по Филипу Гранту, председнику швајцарске секције овог друштва: аутори користе исте аргументе којима се служи Радован Караџић у својој одбрани у Хагу, где се “пориче патња жртава, а правдају се џелати”

[\[1\]](#)

. Како се усуђују! Срам их било!

Мотивација за ову тужбу звучи интересантно, с обзиром на озбиљан правни и културолошки миље државе каква је Швајцарска (шта ако Хашко веће неким чудом ипак Караџићеве аргументе уважи и прогласи га невиним?), али разлог за то не лежи у инсистирању некаквог господина Гранта. Јер стварни покретач ове акције ипак је, као што су читаоци могли наслутити, неко ко се презива на “-ић”, конкретно у овом случају директорка босанске секције Удружења, госпођа Фадила Мемичевић: “Поднели смо тужбу против листа *La Nation* пред судом у Лозани”, она је објаснила, “са ослонцем на члан швајцарског кривичног законика који забрањује порицање геноцида.”

[\[2\]](#)

Није јасно са каквог професионалног стајалишта госпођа Фадила нуди своју анализу швајцарског кривичног закона. Али у члану 261 бис нема ничега налик на оно што она тврди. У делу где се помиње геноцид, тамо стоји:

“Свако ко јавно, путем речи, у писаном облику ... или на било какав други начин, понижава или врши дискриминацију на начин који представља повреду достојанства једне личности или скупине на основу њихове расе, етничког изгледа или вероисповести, или ко – из истог разлога – пориче, грубо минимизира или оправдава геноцид или други злочин против човечности ... биће кажњен трогодишњим затвором или новчаном глобом.”

Швајцарски закон – према тома – не забрањује истраживање чињеница, чак ни у случају да резултат таквог истраживања одведе јеретичком закључку да се неки проглашени геноцид није догодио. Он санкционише само једну специфичну злоупотребу, и то у врло прецизно дефинисаном облику: у функцији понижавања или дискриминације неке заједнице, на начин који представља повреду њеног људског достојанства. Али ту нема ни трага о забрани “негирања геноцида,” шта год то на Балкану значило, [\[3\]](#) en général.

Достојанство босанских Муслимана свакако да не зависи од бесконачног понављања неодрживе званичне верзије догађаја у Сребреници или пропагандне тезе, која је једно време била популарна у периоду ратног сукоба, да су Срби силовали 60.000 Муслиманки. (Само врло мали проценат те цифре могао је бити документован, а у међувремену су се накупили бројни докази да се међу жртвама ратног силовања заправо налазе жене из све три етничке групе.) Достојанство босанских Муслимана такође не зависи ни од забране јавног изношења необоривих доказа, које је открио немачки публициста Томас Дајхман, да логор у Трнопољу није био логор смрти већ логор потпуно отвореног типа, формиран у првом реду да у ратном хаосу у приједорском крају муслиманском становништву пружи одређену меру заштите, а који је екипа Скај њуза

приказала потпуно лажно и злонамерно. Њихово достојанство не зависи такође ни од усвајања балистички немогуће верзије гранатирања Маркала, толико дискредитоване и немогуће да је тужилаштво Хашког трибунала само одлучило да ту тачку из оптужнице Радована Караџића – повуче. [\[4\]](#)

И хвала Богу за то. Јер, нема сумње да је у Сребреници био почињен ратни злочин, а истраживања везана за тај догађај имају за циљ не његово негирање, већ утврђивање његових стварних димензија и правне карактеристике, а уз то још – као приде, ако пође за руком – и ко стварно иза њега стоји. Зашто би то сметало госпођи Фадили, и како би њој, и осталим чланицама њеног удружења, прецизирање тих чињеница могло нанети додатни бол?

Овако оштра интервенција Друштва за угрожене народе, чији је госпођа Мемишевић проминентни члан, утолико је фрапантнија зато што је текст Рамелеа и Де Арауха, који их је подигао на ноге, писан сасвим неострашћеним и потпуно бенигним тоном. Неколико ставова, који се односе непосредно на Сребреницу, биће довољни да то недвосмислено покажу:

„Уједињене нације су 1993. године објавиле Сребреницу заштићеном зоном: плави шлемови су ту окружили 44.000 Муслимана. Срби из Босне и Херцеговине заузели су енклаву 11. јула 1995. По извештају АФП (13. јул 1995) после заузимања града Сребренице, генерал Ратко Младић је наредио евакуацију цивила, жена, деце, и остарелих, док су војноспособни мушкарци били заробљени.“

Затим: „Муслимани су оптужили Србе да су стрељали 8.000 њихових мушкараца. Одакле потиче та бројка? Од 15.000 војноспособних мушкараца који су 11. јула побегли из Сребренице да би се преко планина и српских положаја докопали територије под контролом муслиманске војске, само 6.000 њих, по речима М. Хасанбеговића (АФП, 20.07.95), било је на прозивци у Тузли десет дана касније. Чувених 8.000 Муслимана, који су наводно били побијени у Сребреници, то је дакле био број људи који су недостајали на прозивци десет дана касније! У ствари, велики број заробљеника доцније се појавио, живи и здрави.“

Шта је ту спорно? Ако нечег спорног има, зар не би било рационалније тужити агенцију Франс прес, од које су аутори црпili своје податке?

У наставку: „Новинар-истражитељ Јурген Елсесер, након што је објединио сведочанства, закључио је да је број погинулих Муслимана код Сребренице око 2.000. Да ли су они били хладнокрвно побијени? Многи извори говоре, на против, да су се водиле огорчене борбе, што је и логично када на хиљаде војноспособних мушкараца покушају да изведу пробој (по М. Хасанбеговићу). Већи део тих 2.000 Муслимана једноставно су погинули током борбених дејстава.“

Аутори доводе у питање само истинитост, чињеничку основу, неких распрострањених ставова по питању којим се баве. Њихов текст представља врло мирну и методичну анализу околности једног догађаја, слагали се ми са њиховим закључцима, или не. То је далеко од понижавања било кога, или повреде било чијег достојанства:

„За холандске плаве шлемове, који су били присутни на лицу места, Срби су добри момци. Елсесер наводи неке од њихових изјава: ‘Највећи део онога што се о Србима прича, то су глупости (...) Провео сам три дана са избеглицама, и Срби су према њима коректно поступали.’ Такође: ‘Муслимани су провоцирали Србе да отварају ватру. Они су нама пуцали изнад глава, очекивајући да ће Срби да погоде некога од нас, тако да би за јавност Срби и даље остали негативци.’ Холандски командант, супротно ставу своје владе, оспорава да се у Сребреници догодио геноцид. Најзад, генерал Младић је дозволио Међународном Црвеном крсту да посети заробљенике на подручју Сребренице (АФП, 14. август 1995), што представља гест који је неспојив са провођењем политике етничког чишћења.“

Очигледно забезекнут подношењем тужбе поводом нечега што је у сваком слободном и отвореном друштву сасвим нормална појава – јавна расправа по једном питању од јавног значаја – главни уредник листа *LaNation* Жан-Блез Роша издао је 19. априла саопштење за штампу где стоји: “Извори, који се наводе у прилог тезе (аутора), а којима се оспоравају неке званичне тврдње широко заступљене у медијима, делују поуздано и као минимум оправдавају покретање јавне расправе.“ Да, можда и оправдавају, али то свакако не по једном „забетонираном“ питању.

Роша наставља да је након контроверзног текста уредништво, свесно „сложености питања“ и „страсти које оно побуђује“, а у настојању да буде максимално коректно, „објавило врло бурну реакцију једног присталице званичне верзије. Аутори су му затим одговорили. То је нормалан начин како се третирају историјска питања, пре свега онда када су праћена и значајним политичким импликацијама.“

То је у сваком погледу нормална процедура, начин како би сва историјска и политичка питања, без разлике, увек требало решавати. Али ми сада – преко Швајцарске – чујемо да та процедура у Тамном вилајету не важи, и то без обзира на прописе и праксу из области слободе мишљења и јавног изражавања, који су на снази у другим државама. Али свака част Швајцарској, право питање гласи: у коликој је мери данашња шира европска заједница стварно имуна на опаке идеје госпође Мемишевић и њених истомишљеника.

Поводом одлуке Владе Републике Српске да преиспита догађаје око Сребренице, несвесно симболички објављене баш 19. априла, истог дана када је госпођа Мемишевић у Швајцарској поднела тужбу против гласила које се усудило да напусти медијски чопор у покушају да уради нешто слично, огласила се жестоким тоновима известилац Европског парламента за БиХ Дорис Пак.

„Закључци Владе РС, којима се тражи да се утврди истина о дешавањима у и око Сребренице“, орвеловски упозорава Пакова, „угрожавају процес кретања ка стабилности и напретку свих у региону.“ [\[5\]](#)

Орвелов коментар на ове дрске будалаштине може се лако замислити. Али вреди сетити се и пророчког коментара Освалда Шпенглера: када се Исток буде ослобађао од тоталитарног ропства, тада ће Западу почети да везују његове ланце.

(Аутор је председник холандске невладине организације „Историјски пројекат Сребреница“)

[\[1\]](#) Societe pour les peuples menaces, dossier de presse, 19. април 2010.

[\[2\]](#) Balkan Insight, 19. април 2010.

[3] Питање, шта је „негирање“, требало би упутити признатом ауторитету Жарку Кораћу, он ће свакако знати да то објасни.

[4] Види, „Тужилац против Караџића“, измењена оптужница од 19 октобра, 2009. године: http://www.icty.org/x/cases/karadzic/ind/en/markedup_indictment_091019.pdf
Маркале се Караџићу више не импутира као деликт, већ се само на подужем списку, под бројем 8, наводи као „инцидент“.

[5] *Глас Српске* (Бањалука), 22. април 2010.